

KARL OVE KNAUSGÅRD

VROUW

Mijn strijd 6

Uit het Noors vertaald door
Marianne Molenaar

DE GEUS

Deze uitgave is mede tot stand gekomen dankzij een bijdrage van NORLA (Oslo)

De vertaalster ontving voor deze vertaling een projectsubsidie van
het Nederlands Letterenfonds

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Oorspronkelijke titel *Min kamp. Sjette bok*, verschenen bij Forlaget Oktober

Oorspronkelijke tekst © Forlaget Oktober, 2011

Nederlandse vertaling © Marianne Molenaar en De Geus BV, Breda 2015

Omslagontwerp Studio Ron van Roon

Omslagillustratie © Christina Ottosson

ISBN 978 90 445 3227 2

NUR 302

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden
door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming van De Geus BV, Postbus 1878, 4801 BW Breda, Nederland. Tele-
foon: 076 522 8151. Internet: www.degeus.nl.

Meer weten over onze boeken en auteurs? Meld u dan aan voor onze nieuwsbrief
via www.degeus.nl of volg ons via social media:

De_Geus

DeGeusBreda

HALF SEPTEMBER 2009 was ik op weg naar het zomerhuisje van Thomas en Marie tussen Höganäs en Mölle, hij zou foto's van me maken voor mijn volgende romans. Ik had een auto gehuurd, een zwarte Audi, en reed die ochtend met een intens gevoel van geluk over de vierbaansnelweg. De lucht was helder en blauw, de zon scheen alsof het zomer was. Een eindje verderop links van me lag de Sont te schitteren, rechts strekten gele stoppelvelden en weilanden zich landinwaarts uit, onderbroken door hekken, door beken omzoomd met loofbomen, door plotselinge bosranden. Ik had het gevoel dat deze dag eigenlijk niet had mogen bestaan, hij was net een soort zomerse oase midden in het verwelkende herfstlandschap en daardoor, doordat dit eigenlijk niet hoorde, doordat de zon niet zo fel hoorde te schijnen, de lucht niet zo verzadigd van licht hoorde te zijn, mengde zich een gevoel van onrust in mijn vreugde, merkte ik, maar ik liet die gedachte rusten in de hoop dat ze vanzelf zou verdwijnen, zong in plaats daarvan mee met het refrein van 'Cat People', dat net door de luidsprekers klonk, en genoot van de aanblik van de stad die links van me opdook, van de havenkranen, de fabrieksschoorstenen, de magazijnen. Ik passeerde de rand van Landskrona zoals ik een paar minuten daarvoor Barsebäck was gepasseerd, met het karakteristieke en altijd weer even beangstigende silhouet van de kerncentrale in de verte. De volgende stad was Helsingborg: het zomerhuisje waar ik naar op weg was, lag daar zo'n twintig kilometer vandaan.

Ik was laat. Ik had eerst een hele tijd in de parkeergarage in die grote, koele auto gezeten, ik wist niet hoe ik hem moest starten en het was onmogelijk om terug te gaan naar het kantoor van het autoverhuurbedrijf om het te vragen, ik was bang dat ze me de wagen zouden weigeren als ik van een dergelijke onkunde blijk gaf, dus bestudeerde ik de handleiding, bladerde die van voren naar achteren door en weer terug, maar er stond niets in over het starten van de motor. Ik bekeek het dashboard, toen de sleutel, die geen sleutel was, maar gewoon een zwartplastic plaatje. Ik had het portier opengemaakt door daarop te drukken en overwoog nu of hij misschien op een soortgelijke manier gestart werd. Bij de stuurkolom was in elk geval nergens een contact te vinden. Maar dat daar, dan? Zat daar geen gleuf?

Ik stopte het zwarte plaatje erin en de auto startte. Het volgende half uur reed ik door het centrum van Malmö rond, op zoek naar de juiste weg de stad uit. Toen ik eindelijk de snelweg op reed, had ik al bijna een uur verdaan.

Terwijl Landskrona achter de heuvel verdween, zocht ik op de tast naar mijn mobieltje op de bijrijdersstoel, vond het en koos het nummer van Geir A. Hij had me destijds met Thomas in contact gebracht, ze hadden elkaar in een bokscub ontmoet waar Thomas aan een fotoboek over boksen werkte terwijl Geir een proefschrift over hetzelfde onderwerp schreef. Ze vormden een ongelijk paar, om het zachtjes uit te drukken, maar hadden groot respect voor elkaar.

‘Hoi, kleine’, zei Geir.

‘Hoi’, zei ik. ‘Kun je iets voor me doen?’

‘Uiteraard.’

‘Kun je Thomas bellen om te zeggen dat ik een uurtje later kom?’

‘Uiteraard. Ben je onderweg?’

‘Ja.’

‘Klinkt goed.’

‘Het is fantastisch voor de verandering. Maar nu moet ik een vrachtwagen inhalen.’

‘Nou en?’

‘Dan kan ik niet tegelijkertijd bellen.’

‘Iemand zou jouw vermogen tot multitasken eens moeten onderzoeken. Maar goed. Tot horens.’

Ik verbrak de verbinding, schakelde en reed langs de lange, witte vrachtwagen, die enigszins schommelde door de rijwind. Eerder die zomer waren we met het hele gezin naar Koster gereden en we hadden onderweg twee keer bijna een ongeluk gehad, één keer door aquaplaning, bij hoge snelheid, dat had echt slecht kunnen aflopen, de tweede keer was minder ernstig, maar wel schokkend: in een file vlak bij Göteborg wilde ik van rijbaan wisselen, zag de auto niet die eraan kwam en we botsten net niet tegen elkaar op omdat die ander zo snel wist te remmen. Het driftige getoeter dat erop volgde, sneed door mijn ziel. Daarna was ik het lekkere gevoel bij het rijden kwijt, ik was altijd een beetje bang, beslist niet verkeerd, maar toch, zelfs als ik een vrachtwagen moest inhalen, was ik van slag, ik moest mezelf er toe dwingen en na een dergelijke rit hield ik altijd een paar dagen lang een angstig gevoel, net als na een avond veel drinken. Mijn ziel trok zich er niets

van aan dat ik mijn rijbewijs had en dus bevoegd was om te rijden, die liep achter en leefde nog in de tijd waarin een van mijn heftigste en steeds terugkerende nachtmerries erop neerkwam dat ik in een auto stapte en wegreed zonder dat te kunnen. Vol angst voor de kronkelige Noorse wegen en met op de achtergrond de dreiging van de politie die elk moment kon opduiken, lag ik ergens te slapen, het kussen en het bovenste gedeelte van het dekbed nat van het zweet.

Ik verliet de snelweg en bereikte de smallere rijksweg naar Höganäs. De warmte buiten was zichtbaar, door een soort verzadiging in het licht en de hemel, een soort versluiering, en door de zachte glitter die de zon overal overheen strooide. De wereld stond open, zo'n gevoel was het, en hij leek te beven.

Tien minuten later reed ik het plein voor een supermarkt op, stopte en stapte uit. O, er hing een hunkering in de lucht. Die had het blauw van de zee, maar was niet warm zoals in de zomer, er school een vleugje koelte en rust in. Toen ik het plein overstak naar de supermarkt, waar de vlaggen er slap bij hingen, herinnerde het gevoel dat de lucht in me opriep me aan een snikhete zomerdag in een Italiaanse stad toen ik met mijn hand over een marmeren oppervlakte had gestreken, aan de subtiele, verrassende koelte ervan.

Ik kocht een bakje frambozen voor Thomas en Marie en een pakje sigaretten en kauwgom voor mezelf, zette de frambozen op de bijrijdersstoel en begon aan de laatste etappe. Slechts honderd meter van de supermarkt vandaan liep een weg naar zee, hij was smal en omzoomd met de heggen van al die kleine witgeschilderde zomerhuisjes. Dat van Thomas en Marie lag helemaal aan het eind met in het westen de zee en in het oosten een grote, groene weide.

Terwijl ik het portier achter me dichtsloeg, kwam Thomas op blote voeten door het gras aanlopen. Hij sloeg zijn arm om me heen, hij was een van de weinige mensen die dat kon doen zonder dat het een intimiderend gevoel gaf. Waarom wist ik niet. Misschien gewoon omdat hij vijftien jaar ouder was dan ik en hoewel we elkaar helemaal niet zo goed kenden, altijd sympathie voor me had getoond.

‘Hé, Karl Ove’, zei hij.

‘Lang geleden’, zei ik. ‘Wat een fantastische dag, zeg!’

We liepen over het gazon. De lucht was bladstil, de bomen stonden er bladstil bij, de zon hing boven zee en zond zijn brandende stralen over het

landschap. En toch de hele tijd die gewaarwording van koelte. Het was lang geleden dat ik zo'n rust had gekend.

'Trek in koffie?' vroeg Thomas toen we aan de achterkant van het huis bleven staan, waar hij de zomer daarvoor een houten terras had gebouwd dat net een scheepsdek leek, vanaf de muur tot de dichte, ondoordringbare heg, die zijn roerloze schaduw een paar meter onze kant op wierp.

'Graag', zei ik.

'Ga maar vast zitten.'

Ik ging zitten, zette mijn zonnebril weer op en legde mijn hoofd in mijn nek om zo veel mogelijk zonnestralen op te vangen, terwijl ik een sigaret opstak en Thomas onder de kraan in de kleine keuken water in het reservoir liet lopen.

Marie kwam het huis uit. Ze had haar zonnebril op haar voorhoofd geschoven, kneep haar ogen half dicht in het licht. Ik vertelde dat ik die ochtend iets over haar in de krant had gelezen, in *Dagens Nyheter* had een verslag gestaan van een kunstdebat waar ze aan had deelgenomen. Ik kon me niet meer herinneren wat er over haar was geschreven, hoe ik ook mijn best deed, maar gelukkig vroeg ze er niet naar, ze zei alleen dat ze het in de bibliotheek zou nalezen, waar ze sowieso naar op weg was.

'Is je boek al uit?' vroeg ze.

'Nee, komende zaterdag.'

'Spannend!' zei ze.

'Ja', zei ik.

'We zien elkaar straks', zei ze. 'Blijf je lunchen?'

'Graag!' zei ik met een glimlach. 'Trouwens, ik heb het manuscript van Linda bij me. Dat geef ik je dan.'

Marie was verbonden geweest aan de schrijversopleiding op Biskops-Arnö en had zich bereid verklaard het manuscript te lezen van een verhalenbundel die Linda net af had.

'Prima', zei ze, en ze ging weer naar binnen. Vlak daarna startte er aan de andere kant van het huis een auto. Thomas kwam naar buiten met twee koppen koffie en een schaalje met muffins. Hij ging zitten, we praatten wat, hij haalde een camera en terwijl we het over heel andere dingen hadden, nam hij een paar foto's. De vorige keer dat ik hen bezocht, was hij Proust aan het lezen, daar was hij nog steeds mee bezig, vertelde hij nu, vlak voordat ik kwam had hij over de dood van de oma zitten lezen. Dat is een van de mooiste passages, zei ik. Ja, zei hij en hij kwam overeind om me vanuit een andere

hoek te fotograferen. Ik dacht aan het weinige wat ik nog wist over de dood van de oma. Hoe die als een donderslag bij heldere hemel was gekomen. Het ene moment was ze in een koets geklommen om een rondje door de jardin du Luxembourg te maken, het volgende kreeg ze een beroerte waar ze een paar uur later aan overleed. Of een paar dagen? Het huis vol dokters, de allesoverheersende bezorgdheid die de eerste fase van het verdriet domineerde, als de apathie nog wordt onderbroken door de onrust van de hoop. Alles totaal onverwachts, de schok die dat betekent.

‘Mooi zo’, zei Thomas. ‘Zou je je stoel naast de heg daar kunnen zetten?’

Ik deed wat hij vroeg. Daarna liep hij naar binnen om de opnamen in schaduwlicht te bekijken. Ik ging naar de keuken om koffie te halen en wierp toen ik langsliep een blik op de foto’s waar hij op klikte.

‘Niet slecht’, zei hij. ‘Tenminste, als je er niets op tegen hebt een beetje een lange neus te hebben.’

Ik glimlachte en ging weer naar buiten. Het ging Thomas er niet om dat ik er goed uitzag, ook niet om een bepaalde uitdrukking vast te leggen, maar juist om het tegenovergestelde, begreep ik, hoe ik eruitzag als ik volkomen relaxed was en op geen enkele manier poseerde.

Hij kwam zonder camera weer naar buiten en ging tegen de muur in de zon zitten.

‘Zijn we klaar?’ vroeg ik.

‘Ja’, zei hij. ‘Het ziet er goed uit. Misschien maak ik er straks nog een paar ten voeten uit.’

‘Oké’, zei ik.

Aan de andere kant van de heg klonken zachte stemmen. Ik sloeg mijn ene been over het andere en keek naar de lucht. Daar was geen wolkje te bekennen.

‘Voordat we hierheen vertrokken, heb ik een van mijn beste vrienden in het ziekenhuis bezocht’, zei hij. ‘Hij heeft zijn nek gebroken.’

‘Wat erg’, zei ik.

‘Ja. Ze vonden hem op het Gullmarsplan. Niemand weet wat er is gebeurd, hij lag daar gewoon.’

‘Is hij bij bewustzijn?’

‘Ja. Hij kan praten en is volkomen helder. Maar hij herinnert zich helemaal niets. Hij heeft geen idee wat hij daar deed.’

‘Was er alcohol in het spel?’

‘Nee. Nee, hoor, het is een ziekte. Hij heeft zulke dingen wel vaker gehad,

hij is een keer thuis flauwgevallen en weer bijgekomen zonder dat hij iets herkende. Maar deze keer zijn de gevolgen ingrijpender. Ik weet niet of hij het wel redt.’

Ik wist niet wat ik moest zeggen en knikte. We bleven een tijdje zwijgend zitten. Thomas keek me aan.

‘Zin in een wandelingetje?’

‘Ja, is prima’, zei ik.

Drie minuten later deed hij de poort achter ons dicht en liepen we over de kaalgegrasde weilanden, die lichtjes afliepen naar het met stenen bezaaide strand, waar de golven over land spoelden. Op een heuveltje stonden een paar koeien met lange hoorns naar ons te staren. Hoewel er maar vijftig meter achter ons huizen lagen en er daarachter weer een drukke weg liep, had ik het gevoel alsof we door een verlaten natuurgebied liepen. Misschien kwam het door de zee, door het ongebruikelijke dat het weiland zich helemaal tot aan het strand uitstrekte. Normaal gesproken was dat in deze streken de kostbaarste grond, niet iets wat je aan beesten overliet.

‘Daar liggen een paar bunkers uit de oorlog’, zei Thomas, naar een paar lage betonconstructies een stukje verderop wijzend. ‘Denemarken is hier vlakbij, zoals je weet.’

‘Zulke dingen hadden we waar ik ben opgegroeid ook’, zei ik. ‘Maar die waren van de Duitsers.’

‘Echt waar?’ vroeg hij, hij tilde zijn camera op en nam een foto en profiel met de zee op de achtergrond.

‘Daar speelden we altijd toen ik klein was’, zei ik. ‘Vooral de bunkers in het bos hadden iets verlokken. Alleen al dat ze bestonden! Dat was aan het eind van de jaren zeventig. Toen was de oorlog eigenlijk nog maar dertig jaar geleden, natuurlijk.’

Hier in open terrein stond iets meer wind, maar de golven die op het strand sloegen, waren laag en hadden weinig kracht. De koeien waren intussen weer aan het grazen geslagen. Overal lagen koeienvlaaien, sommige vochtig en zacht, andere opgedroogd en hard.

‘Daar verderop huist een zeldzaamheid’, zei Thomas terwijl hij naar een klein ven wees dat in een moerassig stuk land met riet en mos lag, achter een hoogte beschut tegen de zee.

‘Wat dan?’ vroeg ik.

‘Zie je dat ven daar?’

Ik knikte.

‘Daar leeft een kikker die verder nergens in Zweden voorkomt. Alleen hier. In dat kleine watertje.’

‘Echt waar?’

‘Ja. Hij komt ook in Finland voor, geloof ik. Hij heet roodbuikvuurpad. Als we geluk hebben, horen we hem misschien. Ze klinken namelijk net als kleine klokken. Ik heb een keer een radioprogramma gehoord waarin ze het gekwaak van deze hier met dat van die in Finland vergeleken. Zullen we even luisteren?’

We bleven bij het ven staan. Behalve het geluid van de wind in mijn oren en het zwakke ruisen van de zee was er niets te horen.

‘Nee’, zei hij. ‘Ze kwaken ook niet altijd. Bovendien worden het er steeds minder. Vroeger, nou ja, niet eens zo lang geleden, stond het hele gebied hier onder water. Toen zijn er vlakbij huizen gebouwd en is het waterpeil gezakt.’

‘Hoe komt het dat ze alleen hier voorkomen?’

‘Ik weet het niet. Waarschijnlijk zaten ze ook elders, maar zijn ze uitgestorven, behalve hier, waar de omstandigheden misschien extra gunstig zijn.’

‘Wat raar.’

‘Ja. Jammer dat ze zich niet laten horen! Het klinkt echt heel bijzonder.’

We liepen door naar wat ooit een vissersdorpje moest zijn geweest, maar wat nu een plaatsje was met alleen maar zomerhuisjes. Alle oude huisjes waren gerenoveerd, alle tuinen waren op dezelfde keurige manier bijgehouden en op de opritten stonden nieuwe auto's te glanzen. We volgden de weg die ertussendoor liep terug en al gauw zaten we weer in het achtertuintje dat we een uurtje daarvoor hadden verlaten. Thomas zette verse koffie, Marie stond eten klaar te maken.

Tijdens het eten – omelet, gebakken aardappelen, brood en bier – hadden we het over Jon Fosse. Marie vertaalde zijn toneelstukken in het Zweeds en was net klaar met een stuk dat later die herfst in Dramaten zou worden opgevoerd. Fosse ontwikkelde zich als schrijver van iemand die de wereld beschrijft zoals hij is, de sociaal-realistische nachtmerrie van kleine, ondoorbringbare dingen en relaties vol neuroses en paniek uit zijn eerdere romans, tot iemand die de wereld beschrijft zoals hij eigenlijk is, duister en open. Van de wereld zoals hij zich in de enkeling kan vertonen tot de wereld zoals hij tussen ons is, dat is de lijn in zijn schrijverschap. De toewending tot God en het goddelijke is daar een logisch gevolg van. Iedereen die in zijn werk op zoek is naar de voorwaarden van het bestaan, moet zich ook daar vroeg of laat mee bezighouden. Het menselijke heeft een innerlijke en een uiterlijke

grens, daartussen ligt de cultuur, dat waarin we voor onszelf zichtbaar worden. Bij Fosse houdt ze zich op de achtergrond en is nauwelijks vastgelegd, open voor krachten van buitenaf, de wind en de duisternis, die als het ware toenemen en afnemen in de mensen over wie hij schrijft. In dat opzicht hebben ze iets voormoderns, want Fosses personages staan buiten alles, houden zich afzijdig van alles waarmee wij onze tijd vullen, alle kranten, alle tv-programma's, die hele wirwar van politiek, nieuws, geroddel en beroemdheden die onze wereld uitmaken, in elk geval de mijne. De eenvoud in zijn latere werk brengt sommige mensen ertoe het minimalistisch te noemen, de duisternis erin naar Beckett te verwijzen, maar Fosse heeft niets minimalistisch, hij is essentialistisch, hij heeft ook niets Beckettachtigs, want Beckett is hard, ironisch, zonder hoop, de duisternis bij hem is koud en vol gelach, terwijl die bij Fosse warm is, troostrijk, zonder lach. Misschien omdat hij er via het innerlijk toe is gekomen, en niet de andere weg neemt, zoals Beckett?

Niets van dit alles kon ik tegen Thomas en Marie zeggen, want zoals met het meeste wat ik aan literatuur lees of aan kunst zie, wordt mijn verhouding ertoe door iets anders bepaald dan gedachten. Fosse is zo en zo, Beckett zo en zo, dat weet ik, maar daar houdt het mee op.

'Hoe is het afgelopen met je oom?' vroeg Thomas. 'Is hij nog steeds zo boos? Je had het er laatst toch over dat hij een rechtszaak wilde beginnen?'

'Er is niets meer gebeurd', zei ik. 'Het boek is gedrukt, dus als er een rechtszaak van komt, gebeurt dat nadat het is uitgekomen. Hij heeft er ook mee gedeigd naar de pers te stappen. Daar ben ik eigenlijk nog banger voor. Dat die er lucht van krijgt.'

'Maar als hij niet wil dat iemand leest wat jij hebt geschreven, dan is dat toch niet zo slim?' vroeg Marie terwijl ze haar vork naar haar mond bracht. 'Of wel?'

'Nee, maar rationaliteit is hier ver te zoeken.'

Ik schoof mijn bord opzij en leunde achterover.

'Bedankt voor het eten', zei ik. 'Dat was lekker!'

Ik had trek in een sigaret, maar wachtte tot zij waren uitgegeten.

Thomas keek naar me op.

'Je kunt best roken, hoor', zei hij.

'Dank je', zei ik en ik stak er een op, keek naar de streep donkerblauwe zee boven de groene heg, schitterend ver weg aan de horizon, waar het zonlicht alles uitwiste, als in een explosie, en waar de hemel, een tikje lichter door de nevel, uit opsteeg.